

LBRIS

We know
books

Nicolae DABIJA

Aurelian SILVESTRU

DAGIADA

(ediție revăzută și completată)

Colecția Editurii pentru Literatură și Artă

Chișinău • 2023

DRAGĂ CITITORULE!	5
-------------------	---

LEAGĂNUL MITOLOGIEI

LA ÎNCEPUT A FOST CUVÂNTUL...	7
LOCAȘUL ZEILOR	8
PROMETEU	10
CUTIA PANDOREI	13
ÎNLĂNȚUIREA TITANULUI	16
ISPRĂVILE LUI HERACLE	19
Primele încercări	22
Moartea eroului	26
ICAR	29
ARGONAUȚII	33
LÂNA DE AUR	36
MĂRUL DISCORDIEI	42
CĂLCĂIUL LUI AHILE	45
CALUL TROIAN	48

COPILĂRIA STRĂBUNILOR

TRACII ÎN RĂZBOIUL TROIAN	52
ÎNFRĂȚIREA TROIENILOR CU TRACII	55
ÎNTEMEIEREA ROMEI	61
REVENIREA LA BAȘTINĂ	65
TRACUL NESUPUS SPARTACUS	68
GLADIATORII RĂSCULAȚI	72
CEZAR ȘI RUBICONUL	76
STRĂMOȘII	83
DACII	84
BUREBISTA	87
Armele lui Burebista	90

TURNIDAVA.....	95
DECEBAL.....	100
Răzbunarea fiului.....	101
Soldații de lemn.....	103
ÎMPĂRATUL TRAIAN.....	105
SCUTUL LUI DECEBAL.....	109
Comorile Daciei.....	115
ÎNFIRIPAREA CREDINȚEI.....	116
NAȘTEREA LUI IISUS.....	117
IOAN BOTEZĂTORUL.....	120
MINUNILE LUI IISUS.....	123
Pildele Mântuitorului.....	128
Trădarea lui Iuda.....	138
Judecata lui Pilat.....	142
Răstignirea.....	144
Învierea Lui Iisus.....	147
Sabia Creștinătății.....	150
BICIUL LUI DUMNEZEU.....	153
INVAZIA PĂGÂNILOR.....	160

PRIMII VOIEVOZI

BASARAB.....	168
DRAGOȘ-VODĂ.....	171
BOGDAN-VODĂ.....	175
MIRCEA CEL BĂTRÂN.....	176
ALEXANDRU CEL BUN.....	181
Povața domnitorului.....	181
Duelul cavalerilor.....	182
VLAD ȚEPEȘ.....	186
O tabără în flăcări.....	189
Curajul biruie moartea.....	193

ȘTEFAN CEL MARE	194
Răzbunarea micului prinț	195
Tinerețea lui Ștefan cel Mare	199
Bătălia de la Baia	203
Povestea micului Ionuț	210
Bătălia de la Podul Înalt	214
Codrii Cosminului.....	218
Înfrângerea tătarilor la Lipnic	224
Valea Albă.....	228
Seceta din vremea lui Ștefan-Vodă (legendă)	233
Sabia lui Ștefan cel Mare (legendă)	235
Testamentul lui Ștefan cel Mare	237
IOAN-VODĂ CEL CUMPLIT	240
MIHAI VITEAZUL	245
Victoria de la Călugăreni	253
VASILE LUPU	260
DIMITRIE CANTEMIR.....	264
De la sabie – la pană.....	266
Un rege între filozofi.....	268
Manuscrisul și hoții (prelucrare după D. Almaș)	269
POTECA UNIRII	273
ÎNTÂMPLĂRI DIN VIAȚA LUI CUZA-VODĂ	275
DECLARAȚIA DE UNIRE A BASARABIEI CU ROMÂNIA	283
POSTFAȚĂ	284

LEAGĂNUL MITOLOGIEI

La început a fost Cuvântul...

Timpul a măcinat pietrele, a tocit metalele, a șters majoritatea urmelor lăsate de omenire în copilăria ei. Și doar Cuvântul s-a păstrat. La început – prin graiul povestitorilor populari. Apoi – prin pana poezilor cu care a început literatura lumii. Datorită lor, cunoaștem azi mitologia antică (adică cele mai vechi legende despre trecutul popoarelor din Europa).

Din rândul acelor popoare antice făceau parte și cei mai îndepărtați strămoși ai noștri – tracii, despre care Herodot (părintele istoriei) a spus următoarele:

„Neamul tracilor este cel mai numeros din lume, după cel al inziilor. Dacă ar avea un singur cârmuitor... ar fi de nebiruit și cu mult mai puternic decât toate neamurile...”

Tracii ocupau teritorii imense și aveau mai multe nume, după regiuni. Cei care locuiau pe pământurile, unde astăzi se află Moldova și România, erau numiți „daci” (de către latini) sau „geți” (de către greci). Dar limba, portul și obiceiurile erau aceleași la geți, ca și la daci.

Această carte începe cu legende arhicunoscute, în care pe alocuri se vorbește și despre strămoșii noștri – tracii. Așa veți înțelege mai bine vechimea rădăcinilor din care ne tragem...

Pentru început, ne vom opri la timpul când poveștile păreau mult mai adevărate decât adevărul...

LOCAȘUL ZEILOR

Demult, demult, cu mii de ani în urmă, se spune că lumea era stăpânită de zei. Asemănători cu oamenii, dar nemuritori și mult mai puternici, zeii erau înzestrați cu însușiri supranaturale și hotărau după bunul lor plac soarta muritorilor de rând.

Locașul lor se afla pe Olimp – cel mai înalt munte de pe tărâmurile înSORITE ale Greciei. Aici nu bătea niciodată vântul, nu ploua, nu viscolea. Deasupra norilor era o veșnică primăvară, cu aer parfumat, cu tril de păsări, cu petreceri, la care zeii se desfătau în voie, sorbind nectar și urmărind distrați zbugiumul oamenilor de pe pământ.

Cel mai mare dintre ei, stăpânul absolut al tuturor divinităților, era Zeus. El avea grijă să fie ordine în lume: rânduia furtunile și ploaia, făcea să înverzească și să rodească natura, dar tot el trimitea peste holde crivățul negru și grindina nimicitoare. Când se mânia, era vai și amar de cel pe care voia să-l pedepsească. Atunci arunca fulgere și trăsnete, prefăcând totul în ruine și cenușă.

Uneori se întâmpla să coboare printre oameni. Ca să nu fie recunoscut, se preschimba în taur, în ploaie ori într-un stejar. De obicei, îl însoțea un vultur enorm, care stătea cocoțat pe umărul lui și cunoștea tot ce se făcea în univers.

Ceilalți zei îi îndeplineau poruncile fără să cârtească.

– Temeți-vă de mine, îi avertiza Zeus. Veți regreta amarnic, dacă mă veți supăra!

Și, ca să dea vorbelor sale mai multă greutate, își agita tolba cu fulgere... Atunci cerul se învinețea, vânturi năprasnice se năpus-

teau spre mare. Pământul vula adânc. Și toate vietățile intrau în panică. Înseși divinitățile se cutremurau de frică și plecau smerite fruntea sub privirea lui pătrunzătoare.

O singură dată i s-a părut că cineva a rămas cu ochii ațintiți spre el. Era Prometheus, fiul titanului Iapet.

– Tu de ce te uiți sfidător la mine? l-a întrebat Zeus nemulțumit.

– Eu nu știu să mă tem, stăpâne! a urmat răspunsul.

Zeus n-a zis nimic, dar în sinea sa a prins pică pe îndrăznețul care purta în suflet sămânța nesupunerii.

PROMETEU

Când și-a dat seama că zeii din Olimp sunt preocupați mai mult de petreceri, decât de grijile oamenilor, Prometeu s-a ridicat în apărarea muritorilor de rând.

Pe timpul acela, oamenii trăiau sărac. Nu aveau case. Sălășluiau mai mult în peșteri și bordeie. Sufereau de frig și umezeală. Noaptea erau atacați și sfâșiați de fiare.

Într-o zi Prometeu l-a rugat pe Zeus:

– Dăruiește-le focul. Fie-ți milă de ei.

– Focul? s-a mirat Zeus. Acest dar ceresc? La ce le-ar trebui?

– Sunt neputincioși, îngheață, îi pândește moartea. Au nevoie de arme, instrumente, case... Trebuie să-i protejăm.

– Nu! s-a opus stăpânul lumii. După ce vor avea toate acestea, se vor crede egalii zeilor... Nu pot îngădui așa ceva!

– Dar trebuie s-o faci! E datoria ta să ocrotești orice suflare.

Suveranul și-a încruntat sprâncenele.

– Eu nu am datorii... Nu noi pe oameni, ci ei pe noi sunt obligați să ne slujească!

– Bunăvoința te poate face mai puternic.

– Destul! Am înțeles ce vrei. Și-ți spun odată pentru totdeauna: focul a fost și va rămâne în Olimp! Pleacă și nu mă deranja mai mult cu rugămintea asta.

Oricare altul în locul lui Prometeu ar fi căutat să se supună, să-l îmbuneze ori, cel puțin vremelnic, să dea uitării grijile sărmanilor muritori. Dar el era cu totul altfel. Își pusese în gând să-i sprijine și nu putea ceda. „Fie, și-a zis când ieșea din palatul lui

Zeus. Dacă nu mi-a reușit să-i ajut deschis, atunci o voi face în ascuns...”

Noaptea s-a furișat în fierăria unde se meștereau fulgerele lui Zeus. Focul ardea domol în vatră, luminând fețele paznicilor adormiți. Prometeu s-a oprit nehotărât în prag. Undeva, în adâncul sufletului, i se trezise îndoiala, iar glasul cumpătării îl întreba:

– Te-ai gândit bine, Prometeu? Ești gata să înduri revolta zeilor?

Știa că Zeus avea să-l pedepsească. Asta îl speria puțin. Și-a amintit însă de bezna prin care oamenii rățăceau fără speranță.

„Dacă nu eu, atunci cine altul în locul meu?” și-a zis și a pășit cu fermitate spre Focul Sacru. A cules un bob de jar. L-a ascuns într-o tulpiniță verde de soc, din care scobise miezul. Apoi s-a strecurat afară prin ușa întredeschisă și a pornit spre oameni. În goana lui, prin întuneric, părea o stea ce s-a desprins din bolta cerului. La poalele muntelui a adunat în grabă niște surcele și le-a aprins.

Bobul de jar a izbucnit în flăcări.

De prin vâlcele, din peșteri, din păduri s-au arătat fețele uluite ale oamenilor.

– Veniți! îi îndemna titanul. Nu vă temeți! E focul vieții! Luați-l! E al vostru... De azi în vecii-vecilor vă aparține!

Simțindu-i căldura binefăcătoare, oamenii au prins curaj, și-au aprins făclii și au răspândit prin toată lumea focul dăruit de Prometeu.

Printre ei se afla și un păstor din Tracia. El a ridicat de jos tulpinița de soc în care Prometeu ascunsese jăratecul. Focul găurise lemnul în mai multe locuri. Păstorul a înlăturat cenușa ce mai rămăsese în tulpină, apoi a dus tubul la buze și a suflat în el... Un sunet neobișnuit de dulce s-a revărsat peste colinele împădurite. Prometeu a tresărit. S-a uitat îndelung la păstorul din Tracia, a venit lângă el, l-a cuprins de umeri și i-a zis:

– Am observat că nu ți-ai aprins încă făclia pe care urma s-o duci neamului tău. În schimb, ai meșterit un instrument, ale cărui

sunete pătrund în suflet ca o vază. Să știi că cei din neamul tău se vor putea încălzi deopotrivă și de la foc, și de la glasul acestui instrument...

Așa a luat naștere primul fluier, care ulterior a devenit un sprijin de nădejde al strămoșilor noștri atât la rău, cât și la bine...

Spre dimineață, Zeus a fost trezit de unul din supușii săi:

– Atotputernice! Privește! Focul e stăpânit de oamenii!

Zeus și-a aruncat privirea peste împărăția sa și a rămas înmărmurit. Jos, prin păduri, pe dealuri, lângă ape oamenii topeau aramă, își meștereau unelte, arme, podoabe și tacâmuri.

– Cum? Atât de repede? Cine i-a învățat?

– Prometeu... Cel care a răpit focul Olimpului.

– O-o! Blestemat să fie pentru asta!

Buluciți în jurul tronului, zeii urmăreau cum pământeni cântau și dansau fericiți, aducându-i mulțumiri lui Prometeu.

– Acum, probabil, vor uita de noi, s-a auzit o voce tristă.

– Am încă suficiente forțe ca să-i împiedic! a rostit autoritar marele Zeus.

– Atunci, trimite neîntârziat săgeata ta de foc asupra vinovatului!

– Ar fi prea simplu... Pentru Prometeu, voi urzi un chin deosebit. Acum e mult mai important să-i pedepsesc pe oameni. În văzul lui. Cu mâna lui...

CUTIA PANDOREI

De cum a rămas singur, Zeus l-a chemat pe făurarul care răspundea de focul sacru. Acesta a venit schimbat la chip și tremurând de frică.

– Am ațipit, stăpâne... Puțin de tot... Și tocmai atunci...

– Știu, l-a oprit Zeus. Ești vinovat. Dar poți răscumpăra această vină.

– Ordonă, mărite Zeus!

– Făurește-mi o femeie, cum n-a mai fost o altă pe pământ. Dă-i înfățișare de zeiță. Fă-o atât de frumoasă, încât însuși Prometeu s-o îndrăgească și s-o ceară de soție.

– Mă duc numaidecât.

– Aștept.

Bucuros că n-a fost pedepsit mai crunt, făurarul a pus tot sufletul în opera pe care i-a încredințat-o Zeus.

A doua zi, când femeia era gata, stăpânul Olimpului i-a adunat pe ceilalți zei, le-a arătat-o și a rostit:

– Iată unealta răzbunării mele. Acum e o copilă neînsuflețită. Dar mâine va fi tirana celui care s-a încumetat să mă înfrunte...

Împodobiți-o cu tot ce aveți voi mai de preț. Dăruiți-i frumusețe, grație, înțelepciune, dar și viclenie, cât mai multă viclenie... Aș dori ca niciun muritor să nu reziste farmecelor ei!

Zei au făcut întocmai cum le-a poruncit. Au înveșmântat-o în cele mai alese haine, au dichisit-o cu tot felul de podoabe, au înzestrat-o cu suflet și cu toate calitățile unei femei adevărate.

În sfârșit, când nu rămăsese nimic de pus la punct, Zeus a venit lângă ea, a examinat-o satisfăcut și i-a spus:

– Copila mea, arăți așa cum nici în vis nu e capabil nimeni să te vadă. Te vei numi Pandora, adică „Darul tuturor”, deoarece prin tine zeii vor face oamenilor „cadouri” după merit.

Fata îl privea nedumerită, fără să înțeleagă despre ce e vorba.

– Ține această cutie de aramă, a continuat Zeus, întinzându-i o cutie ferecată. Ai s-o dăruiești soțului tău, după ce te vei căsători cu el...

Pandora a luat-o, înclinându-se supusă.

– Acum pleacă. Te vor conduce solii mei. Jos, pe pământ, îl vei întâlni pe Prometeu – bărbatul pe care ți l-am hărăzit de soț.

Și fata a plecat.

Când au văzut-o, oamenii au rămas vrăjiți de frumusețea ei. Nu exista bărbat care să nu se creadă gata de orice sacrificiu, doar s-o aibă de mireasă. Ba unii dintre ei, simțind că fata încă nu știe precis pe care să-l aleagă, au pus mâna pe arme și s-au uitat cu dușmănie la ceilalți. Tocmai atunci s-a arătat și Prometeu.

– Stați! Ce v-a venit? Oare chiar n-ați înțeles că e trimisa zeilor?

– Ba da! Așa este. Are și un cadou din partea lor.

– Cu atât mai mult nu trebuie să-i dați crezare. Temeți-vă de zei când vă trimit cadouri, i-a preîntâmpinat titanul.

Bărbații l-au ascultat și s-au ferit în lături. Doar Epimeteu, fratele lui Prometeu, nu s-a clintit din loc. În aceeași clipă Pandora a îndreptat toată puterea farmecelor sale asupra lui, deoarece a înțeles că Prometeu nu va cădea atât de simplu în ispită. O atracție irezistibilă a pus stăpânire pe Epimeteu și el, cu brațele întinse, a venit în întâmpinarea fetei.

– Doresc să-mi fii soție! a rostit cu pasiune.

– O, scumpul meu, îți voi purta mereu recunoștință, l-a asigurat Pandora. Iată și zestrea pe care zeii o trimit soțului meu...

– Așteaptă, s-a opus Prometeu, văzând că fratele său e gata să deschidă cutia de aramă. Nu am nimic împotriva căsătoriei voastre, dar v-aș ruga ceva...

– Vorbește.

– Jurați-mi că niciodată nu veți deschide cutia cu darurile trimise din Olimp.

– Jurăm! s-au învoit tinerii soți.

La scurtă vreme după asta, pe când Epimeteu era la vânătoare, Pandora a simțit că moare de curiozitate să vadă ce se află în cutie. S-a frământat o oră-două, încercând să-și stăpânească nerăbdarea, dar n-a reușit. În cele din urmă, a așezat cutia pe genunchi și i-a ridicat încetisor capacul. Atunci, cât ai bate din palme, toate nenorocirile și metehnele omenești au țâșnit afară și s-au răspândit în lume. Minciuna, Dușmănia, Războiul, Invidia, Prostia, Lenevia, Durerea, Suferința, Foamea și multe alte năpaste și blesteme au bătut din aripi și s-au dus în cele patru zări ca să terorizeze oamenii.

Speriată, Pandora a închis la loc capacul, dar pe fundul cutiei nu mai rămăsese decât Speranța...